

Hauwink

HARDDRUGGEBRUIKERS IN DE HUIZEN
VAN BEWARING

drs. C. Cozijn
dr. J.J.M. van Dijk

HARDDRUGGEBRUIKERS IN DE HUIZEN

VAN BEWARING

drs. C. Cozijn

dr. J.J.M. van Dijk

1. INLEIDING

In de maand maart 1977 zijn alle gestichtsartsen, verbonden aan de penitentiaire inrichtingen in Nederland, benaderd met de vraag gegevens beschikbaar te stellen over de opvang en behandeling van gebruikers van harddrugs. De gegevens werden verzameld met behulp van speciaal voor dit doel ontworpen registratieformulieren^x. Het registratieformulier bevatte vier categorieën van gegevens, te weten persoonsgegevens, gegevens over het druggebruik, behandelingsgegevens en gegevens omtrent de psychische begeleiding tijdens de ontwenning. De artsen werden verzocht van elke harddruggebruiker, die in de periode van 15 maart 1977 tot 15 juni 1977 in de betrokken inrichting werd opgenomen, een dergelijk registratieformulier in te vullen.

Het doel van deze registratie was enerzijds te komen tot een schatting van het aantal harddruggebruikers dat jaarlijks in de inrichtingen wordt opgenomen, en anderzijds om inzicht te krijgen in de wijze waarop de medische diensten van de inrichtingen het voor hen relatief nieuwe probleem van de druggebruikers aanpakken.

Tevens bleek het mogelijk om van een groot deel van de geregistreerde druggebruikers het strafrechtelijke verleden na te gaan, gemeten in aantallen veroordelingen en septs voor misdrijven.

---

x. Een exemplaar van dit formulier is opgenomen als bijlage I.

2. HET AANTAL GEREgistREERDE HARDDRUGGEBRUIKERS

Een minderheid van de gestichtsartsen heeft niet aan het verzoek om de registratieformulieren in te vullen voldaan. Van deze gestichtsartsen hebben de meesten echter wel een opgave gedaan van de aantallen gedurende de verslagperiode in de betrokken inrichtingen opgenomen harddruggebruikers. Het resultaat hiervan is, dat van alle Huizen van Bewaring een opgave werd ontvangen, en van de gevangenen op twee na.

In de rijksasielen werden geen druggebruikers opgenomen, terwijl van twee rijksinrichtingen voor jongens geen opgave werd verkregen. Aldus ontstaat het overzicht van het aantal harddruggebruikers dat werd opgenomen in de inrichtingen, zoals weergegeven in tabel 1.

In totaal werden volgens de opgave van de gestichtsartsen^x in de verslagperiode 326 harddruggebruikers in de inrichtingen opgenomen, waarvan 224 in de Huizen van Bewaring. Wanneer we de Penitentiare Inrichting voor Vrouwen te Rotterdam, welke zowel gevangenis als Huis van Bewaring is, als Huis van Bewaring kwalificeren wordt het aantal in de H.v.B.'s opgenomen harddruggebruikers 258. Indien we mogelijke seizoensinvloeden buiten beschouwing laten zouden in 1977 dus vier maal 258, oftewel 1032 harddruggebruikers in de Huizen van Bewaring zijn opgenomen. Voorzover er van een seizoensinvloed sprake is, zou deze, volgens één van de in de randstad werkzame gestichtsartsen, bestaan uit een toeneming gedurende de zomermaanden van de aantallen buitenlandse verslaafden. Dit betekent dat de hier gegeven schatting van ruim duizend verslaafden per jaar als een minimum-schatting moet worden opgevat.

Zoals hierboven reeds vermeld, werd van verschillende inrichtingen slechts een opgave van de aantallen ingesloten druggebruikers verstrekt. Van deze inrichtingen werden geen ingevulde registratieformulieren verkregen. In totaal werden 263 registratieformulieren ontvangen, waarvan 214 betrekking hebben op verslaafden in de Huizen van Bewaring. Van de voormalige P.I.V. te Rotterdam werden geen registratieformulieren ontvangen, zodat gegevens over vrouwelijke verslaafden ontbreken.

2.1. Herkomst, duur van het verblijf in het Huis van Bewaring en reden van het ontslag uit het Huis van Bewaring.

Het overgrote deel van de gedetineerden in het Huis van Bewaring komt hier via het politiebureau (76%). Bijna 5% was overgeplaatst uit een andere inrichting, terwijl het resterende deel (+ 20%) rechtstreeks uit de vrije

---

x) De mogelijkheid bestaat dat zich onder de gedetineerden enkele gebruikers van hard drugs bevonden, die niet als zodanig door de gestichtsarts zijn geïdentificeerd. Het is echter niet waarschijnlijk dat het hierbij om ernstig verslaafde gebruikers ging.

TABEL I. Aantal opgenomen harddruggebruikers naar de inrichting waarin zij werden opgenomen.

Inrichting	aantal gebruik- kers	waarvan in Huis van Bewaring	Inrichting	aantal gebruik- kers	waarvan in Huis van Bewaring
Alkmaar, Gevangenis	- x)		Zeeland P.t.K.	14	
Alkmaar, H.v.B.	3	3	Zutphen, Gevangenis	10	
Almelo, H.v.B.	0	0	Zutphen, H.v.B.	21	21
Amsterdam, H.v.B. I	21	21	Avereest, Rijksasiel	0 x)	
Amsterdam, H.v.B. II	24	24	Groningen, Rijksasiel	-	
Arnhem, H.v.B.	14	14	Utrecht, Selectie Instituut	(geen drugsinformatie)	
Assen, H.v.B.	2	2	Amersfoort, Rijksinr. voor Jongens	0 x)	
Breda, Gevangenis	0		Amsterdam, Rijksinr. voor Jongens	-	
Breda, H.v.B.	3	3	Breda, Rijksinr. voor Jongens	6	
Doetinchem, P.V.I.	7		Den Dolder, Rijksinr. voor Jongens	0	
Grave, Gevangenis	1		Nijmegen, Rijksinr. voor Meisjes	0 x)	
's-Gravenhage, Gevangenis	0		Overberg, Rijksinr. voor Jongens	-	
's-Gravenhage, Jeugd H.v.B.	20	20	Zeist, Rijksinr. voor Jongens	3 x)	
's-Gravenhage, H.v.B.	14	14	Zeist, Rijksinr. voor Meisjes	-	
's-Gravenhage, Pen. Zieken- huis	(geen drugsinformatie)				
Haarlem, H.v.B. II	21	21	Totaal	326	244 (258)
Haarlem, H.v.B. I	15	15			
's-Hertogenbosch, H.v.B.	6	6	x) - = geen informatie ontvangen.		
Hoorn, Gevangenis	1				
Leeuwarden, H.v.B.	24	24			
Maastricht, H.v.B.	21	21			
Koermond, H.v.B.	1	1			
Rotterdam, H.v.B.	29	29			
Rotterdam, PIV	14	(14)			
Utrecht, H.v.B.	5	5			
Utrecht, POK	(geen drugsinformatie)				
Veenhuizen, Esserheem	6				
Veenhuizen, Bankenbosch	- x)				
Veenhuizen, Norderhaven	7				
Sevenum, Gevangenis	0				
Vught, Gevangenis	11				
Winschoten, Gevangenis	2				

maatschappij kwam. Deze laatste groep bestaat uit gestraften, die hun straf in het H.v.B. uitzitten, zonder dat zij onmiddellijk daaraan voorafgaand in preventieve hechtenis zijn genomen.

De harddrugsgebruikers verbleven gemiddeld 70 dagen in de Huizen van Bewaring^x. Een meer exact overzicht van de duur van de gedetineerde druggebruikers in de Huizen van Bewaring wordt gegeven in tabel 2. Hieruit zien we dat ruim een derde langer dan drie maanden in het Huis van Bewaring verbleef, tegenover ongeveer een kwart dat minder dan een maand aanwezig was. In 1975 bedroeg de gemiddelde verblijfsduur van alle groeperingen die in het H.v.B. werden opgenomen (dus incl. TBR-gestelden, gegijzelden, vastgezette e.d.) 39 dagen^{xx}. In vergelijking met dit cijfer verblijven de harddrugsgebruikers dus relatief lang in het Huis van Bewaring.

TABEL 2. Verblijfsduur van de harddrugsgebruikers in het Huis van Bewaring

Verblijfsduur	abs.	%	cum %
minder dan 8 dagen	10	5.4	5.4
8 tot en met 14 dagen	10	5.4	10.9
15 " 21 dagen	9	4.9	15.8
22 " 28 dagen	13	7.1	22.8
29 " 35 dagen	14	7.6	30.4
36 " 42 dagen	3	1.6	32.1
43 " 49 dagen	9	4.9	37.0
50 " 56 dagen	15	8.2	45.1
57 " 63 dagen	16	8.7	53.8
64 dagen t/m 2 maanden	18	9.8	63.6
3 maanden of meer	67	36.4	100.0
onbekend (niet ingevuld)	30	-	-
totaal	214	100.0%	

x. Degenen, die per 15 juni nog in een H.v.B. werden opgenomen, werden "gevolgd" tot 15 september. Per 15 september waren 34 van hen nog steeds in het H.v.B. aanwezig. Bij de berekening van de gemiddelde verblijfsduur is hiermee rekening gehouden.

xx) Bron: Gevangenisstatistiek 1975, C.B.S., 's-Gravenhage 1977.

Na het verblijf in het Huis van Bewaring werd 37% van de verslaafden overgebracht naar een andere penitentiaire inrichting (30% naar een gevangenis). Ruim 55% keerde weer terug in de vrije maatschappij, terwijl de overige 8% het land werd uitgezet.

TABEL 3. Reden beëindiging verblijf in het Huis van Bewaring		
	abs.	%
opheffing voorlopige hechtenis	49	34.0
schorsing voorlopige hechtenis	7	4.9
einde straf	24	16.7
overplaatsing ander H.v.B.	9	6.3
overplaatsing gevangenis	43	29.9
overplaatsing penitentiair ziekenhuis	1	0.7
uitzetting, uitwijzing	11	7.6
onbekend	36	-
Totaal	180 ^{x)}	100.0%

x) 34 geregistreerden verbleven op de sluitingsdatum van de registratie nog in de inrichting.

3. DE GEBRUIKTE DRUGS

Op het registratieformulier kwam de vraag voor welke drug(s) de betrokkene had gebruikt. Beperken we ons ook hier tot de Huizen van Bewaring, dan had 82,2% heroïne gebruikt, 20,6% gebruikte amfetaminen, 5,1% opium, 19,6% henneproducten, terwijl 19,6% ook nog andere drugs had gebruikt. Op 5% van de registratieformulieren was het druggebruik niet ingevuld. Uit deze cijfers volgt reeds dat er door verschillende gebruikers meerdere soorten drugs werden gebruikt (zie ook tabel 4).

TABEL 4. De gebruikte drugs		
	abs.	%
uitsluitend heroïne	105	51,5
uitsluitend amfetamine	10	4,9
uitsluitend l.s.d.	5	2,5
uitsluitend tri	1	,5
uitsluitend methadon	1	,5
uitsluitend palfium	1	,5
uitsluitend cocaïne	2	1,0
uitsluitend overige drugs	1	,5
heroïne in combinatie met amfetamine	9	4,4
heroïne in combinatie met opium	3	1,5
heroïne in combinatie met hennep	22	10,8
heroïne, amfetaminen en hennep	7	3,4
heroïen, amfetaminen, opium en hennep	4	2,0
overige combinaties met heroïne	26	12,8
overige combinaties zonder heroïne	7	3,4
totaal	204 ^{x)}	100,0 %

x) In 10 gevallen werden de gebruikte drugs niet aangegeven.

4. DE HARDDRUGGEBRUIKER IN HET HUIS VAN BEWARING: EEN BESCHRIJVING AAN DE HAND VAN ENKELE SOCIAAL-DEMOGRAFISCHE PERSOONSKENMERKEN.

Alle in de analyse betrokken gedetineerde druggebruikers waren van het mannelijke geslacht. 81%, dus ruim vier vijfde deel, was ongehuwd, en 10% was gehuwd. Een meerderheid van de gedetineerde harddruggebruikers valt in de categorie 21-29 jaar. Het percentage gedetineerde harddruggebruikers dat jonger of ouder is dan 21-29 jaar is kleiner dan bij de overige gedetineerden. De gemiddelde leeftijd van de harddruggebruiker (25,4 jaar) ligt twee jaar beneden die van de totale bevolking van de Huizen van Bewaring (27,5 jaar). Beide frequentie-verdelingen wijken dan ook significant van elkaar af ($\chi^2 = 33,13$, $df = 7$, $p < .005$).

TABEL 5. Gedetineerde harddruggebruikers en totale bevolking van de Huizen van Bewaring naar leeftijd		
leeftijd	harddruggebruikers	totale H, v.B. bevolking ^{x)}
jonger dan 18 jaar	3 (1,4%)	59 (3,9%)
18 - 20 jaar	28 (13,4%)	262 (17,5%)
21 - 24 jaar	86 (41,1%)	439 (29,3%)
25 - 29 jaar	58 (27,8%)	324 (21,6%)
30 - 39 jaar	31 (14,8%)	288 (19,2%)
40 - 49 jaar	3 (1,4%)	97 (6,5%)
50 - 59 jaar	-	20 (1,3%)
60 - 69 jaar	-	8 (0,5%)
totaal	209 (100,0%)	1497 (100,0%)

x) Bron: Gevangenisstatistiek 1975, C.B.S., 's-Gravenhage, 1975.

De gedetineerde harddruggebruikers in het Huis van Bewaring zijn (voorzo-
ver het geboorteland bekend was) voor iets meer dan de helft in Nederland
geboren, ruim een kwart was in Suriname geboren (zie tabel 6). Onder de
97 in Nederland geboren bevinden zich tenminste 6 leden van de Zuid-
Molukse bevolkingsgroep. In verhouding tot de totale omvang van deze groep

TABEL 6. Harddruggebruikers in het Huis van Bewaring naar geboorteland		
geboorteland	abs.	%
Nederland	97	53,3
Suriname	52	28.6
Nederlandse Antillen	3	1.6
Voorm.Ned. Indië/Indonesië	5	2.7
West-Duitsland	4	2.2
Overige Europese landen	16	8.8
Overige landen	5	2.7
Onbekend	32	-
totaal	214	100.0

is dit een vrij hoog aantal. Het aandeel van de in Suriname geboren
is, in verhouding tot de omvang van deze bevolkingsgroep echter veel
groter. Het percentage buitenlanders onder de verslaafde gedetineerden
is betrekkelijk klein.

Harddruggebruikers wonen, zoals bekend, vooral in de grote steden. Dit
geldt ook voor de harddruggebruikers die zich in het Huis van Bewaring be-
vinden. Van deze groep was 56% in een C5-gemeente geboren (+ 100.000 en
meer inwoners). Laten we degenen buiten beschouwing waarvan de woonplaats
niet bekend was, en ook degenen die in het buitenland woonachtig waren,
dan is zelfs ruim 80% woonachtig in een C5-gemeente. Van deze groep was
60% in een C5-gemeente geboren. Van de in Nederland geboren waarvan zo-
wel de woonplaats als de geboorteplaats bekend was, laat zich de "trek
naar de stad" van de harddruggebruiker illustreren, zoals weergegeven in
tabel 7.

TABEL 7. Gedetineerde harddruggebruikers naar urbanisatiegraad van geboorteplaats en woonplaats			
urbanisatiegraad geboorteplaats	urbanisatiegraad woonplaats		totaal
	A1 t/m C3	C4, C5	
A1 t/m C3	12 (100.0%)	7 (15,6%)	19 (33,3%)
C4, C5 ^{x)}	-	38 (84,4%)	38 (66,7%)
totaal	12 (100.0%)	45 (100.0%)	57 (100.0%)

We zien dat alle in het Huis van Bewaring opgenomen gedetineerde harddruggebruikers die in een C4 of C5-gemeente waren geboren, ook in een C4 of C5-gemeente woonachtig waren. Van degenen die in de overige gemeenten waren geboren, waren er 7 van de 19 naar een C4 of C5-gemeente verhuisd. Driekwart van de gedetineerde harddruggebruikers in het Huis van Bewaring was woonachtig in de provincies Noord- en Zuid-Holland. Belangrijke centra zijn Amsterdam en Haarlem (samen 36%) en Den Haag en Rotterdam (samen 26%).

Het beeld dat langs deze weg van de in het H.v.B. gedetineerde druggebruikers wordt verkregen, ziet er als volgt uit: het betreft een ongehuwde man, gemiddelde leeftijd 25 jaar, geboren in Nederland of Suriname, en woonachtig in de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag of Haarlem.

x) C4-gemeenten: gemeenten met 50.000-100.000 inwoners, alsmede Leiden en Dordrecht.

C5-gemeenten: gemeenten met 100.000 en meer inwoners, exclusief Leiden en Dordrecht.

5. HET STRAFRECHTELIJK VERLEDEN VAN DE IN HET HUIS VAN BEWARING OPGENOMEN HARDDRUGGEBRUIKERS

Van 124 van de 214 gedetineerde harddruggebruikers kon informatie over het strafrechtelijk verleden worden ingewonnen bij het Algemeen Documentatie Register^{x)}. Slechts 16% was nog nooit eerder in aanraking met justitie geweest terzake van een misdrijf. De overige 84% hadden allen reeds een of meerdere septs of veroordelingen achter de rug^{xx)}. Het gemiddeld aantal eerdere veroordelingen van de harddruggebruikers bedroeg 4, het gemiddelde aantal septs 6, zodat men in totaal gemiddeld 10 contacten met justitie blijkt te hebben gehad.

Ruim een derde deel (35%) had reeds één of meer contacten met de justitie gehad voor zijn achttiende jaar. Het gemiddeld aantal contacten voor het 18e levensjaar bedroeg 1,75. Beschouwen we alleen degenen die contacten met justitie voor hun achttiende verjaardag hadden, dan wordt dit gemiddelde gelijk aan 5. Anders gezegd: ruim een derde van de in het H.v.B. opgenomen harddruggebruikers had voor het achttiende levensjaar reeds gemiddeld 5 contacten met de justitie gehad.

Het totaal aantal contacten met de justitie van de gehele groep was 1272. In tabel 8 is weergegeven welke typen van criminaliteit de oorzaak vormen voor het contact met justitie.

---

x) Nadat de gegevens van de uittreksels uit het Documentatieregister waren verwerkt, werden zowel de gebruikte registratieformulieren als de uittreksels vernietigd. Aangezien de personalia van de betrokkenen slechts zeer globaal werden gecodeerd (bijv. niet de geboortedatum maar de leeftijdsklasse) kunnen de door ons verzamelde gegevens onmogelijk tot personen worden herleid.

xx) Met veroordelingen wordt hier bedoeld vonnissen. Terwille van de eenvoud zijn alle voegingen als septs geteld. Dit omdat veelal de aanduiding omtrent de aard van de voeging ontbrak.

TABEL 8. Contacten met justitie naar type delict ^{x)}		
type delict	abs.	%
opiumwet	155	12,2
vermogensdelicten vóór 1972	177	13,9
vermogensdelicten sinds 1972	760	59,8
gewelddelicten	74	5,8
overige delicten	106	8,3
totaal	1272	100,0%

x) Exclusief overtredingen en transacties.

In totaal blijkt bijna driekwart (73,7%) van de contacten betrekking te hebben op vermogenscriminaliteit. Dit gegeven is in overeenstemming met de stelling dat een harddruggebruiker vermogensdelicten gaat plegen om de kosten voortvloeiende uit zijn behoefte aan drugs te kunnen bestrijden (het zgn. 'scoren'). Toch kan niet alle vermogenscriminaliteit van harddruggebruikers hieraan worden toegeschreven. Wanneer we rekening houden met het gegeven dat pas in 1971 de eerste heroïne in ons land werd gesignaleerd, dan kunnen de veroordelingen en septs van voor 1972 niet een gevolg van het harddruggebruik zijn. Het is dus onjuist om te menen dat het harddruggebruik altijd aan de vermogenscriminaliteit van verslaafden voorafgaat. Er is tevens een niet onaanzienlijke groep van gebruikers die reeds voor de binnenkomst van de heroïne in ons land met justitie in aanraking is gekomen: in totaal registreren wij 238 contacten voor 1972, waarvan 177 terzake van vermogensdelicten. Bij deze laatste contacten was 25% van de door ons onderzochte harddruggebruikers betrokken.

6. DE GEDETINEERDE HARDDRUGGEBRUIKER IN HET HUIS VAN BEWARING EN DE HULP-
VERLENING VOOR DE OPNAME IN HET HUIS VAN BEWARING

Minder dan een derde deel van de in het Huis van Bewaring opgenomen harddruggebruikers was, voorzover de medische diensten hierover werden ingelicht, ingeschreven bij een hulpverleningsinstelling voor harddruggebruikers (59 van de 205). Eveneens ongeveer een derde deel bleek reeds onder behandeling te zijn (58 van de 202). Van degenen die ingeschreven waren was 70% onder behandeling. Dit komt er op neer dat slechts 21% van de ingesloten harddruggebruikers onder behandeling was bij een hulpverleningsinstelling (nl. 41 van de 198). Van degenen die niet waren ingeschreven was 9% onder behandeling, en wel voornamelijk bij de huisarts (zie tabel 9).

TABEL 9. Gedetineerde harddruggebruikers naar inschrijving en behandeling			
behandeling	inschrijving		totaal
	wel	niet	
wel	41 (70,7%)	13 (9.3%)	54 (27.3%)
niet	17 (29.3%)	127 (90.7%)	144 (72.7%)
totaal	58 (100.0%)	140 (100.0%)	198 ^{x)} (100.0%)

x) In 16 gevallen werd de vraag naar de behandeling en/of naar de inschrijving niet ingevuld.

De harddruggebruikers, die reeds onder behandeling waren, werden in 59% van de gevallen behandeld met methadon (vervangende drugmethode). In 28% van de gevallen werd een drugvrije therapie toegepast met behulp van farmaca, terwijl in de overige 13% een drugvrije therapie werd toegepast zonder dat daarbij gebruik gemaakt werd van farmaca.

7. DE BEHANDELING IN DE HUIZEN VAN BEWARING

Om tot behandeling over te kunnen gaan moet de gestichtsarts allereerst vaststellen dat hij met een harddruggebruiker te maken heeft. In de meeste gevallen bleken de artsen hiervan op de hoogte te zijn gekomen via het door de gedetineerde ingevulde anamneseformulier of door mondelinge mededelingen van de gedetineerde. Slechts in 3 gevallen ontving de gestichtsarts de informatie via de politie, terwijl in 28 gevallen de arts geheel op de eigen waarneming tijdens de keuring moest afgaan (zie tabel 10).

TABEL 10. Wijzen van bekend raken met het harddruggebruik van de gedetineerden		
	abs.	%
uitsluitend mededeling gedetineerde	49	24,1
uitsluitend anamneseformulier	97	47,8
uitsluitend eigen waarneming	28	13,8
uitsluitend mededeling politie	1	0,5
uitsluitend medische dossiers	8	3,9
eigen waarneming + anamneseformulier	8	3,9
medische dossiers + anamneseformulier	6	3,0
overige combinaties	6	3,0
niet ingevuld	11	-
totaal	214	100.0%

Een belangrijk gegeven met betrekking tot de eventueel in te stellen behandeling is het tijdsverloop tussen het moment van binnenkomst in het Huis van Bewaring en het eerste contact met de gestichtsarts (keuringsgesprek). Een eventuele behandeling kan immers zoals gezegd niet gestart worden alvorens de arts op de hoogte is. Welnu: het keuringsgesprek vond plaats gemiddeld 2 dagen na opname in het Huis van Bewaring. In 37% van de gevallen vond het nog dezelfde dag plaats, en in 18% direct de volgende dag. In enkele gevallen duurde het echter langer dan 10 dagen, alvorens de gedetineerde voor een keuring bij de arts kwam (tabel 11).

De gegevens van tabel 11 moeten wel met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De mogelijkheid bestaat namelijk dat sommige gestichtsartsen als datum van insluiting de datum hebben aangehouden waarop de gedetineerde op het politiebureau is ingesloten.

TABEL 11. Tijdsverloop tussen datum insluiting en keuringsgesprek			
tijdsverloop	abs.	%	cum. %
0 of 1 dag	117	54,9	54,9
2 of 3 dagen	49	23,0	77,9
4 of 5 dagen	31	14,6	92,5
6 of 7 dagen	10	4,7	97,2
8 of 9 dagen	2	,9	98,1
10 dagen en meer	4	1,9	100,0
totaal	213	100,0%	

In 8% van de gevallen verliepen er, zoals uit tabel 11 blijkt, meer dan vijf dagen voordat het keuringsgesprek plaatsvond. In dergelijke gevallen kan van een ontwenning onder toezicht van de gestichtsartsen nauwelijks sprake zijn geweest. Zowel onder deze 8% als onder de andere gebruikers zullen personen hebben gezeten die eerst enkele dagen op het politiebureau hebben gezeten. Wanneer een gebruiker eerst gedurende de maximale periode in verzekering is gesteld en vervolgens pas enkele dagen na insluiting in het Huis van Bewaring met een arts in contact komt, zal de ontwenning vaak al voor een groot gedeelte hebben plaatsgevonden. Dit is dan ook één van de oorzaken voor het feit dat in enkele volgens de opgave van de artsen de ontwenning in het Huis van Bewaring 0 dagen bedroeg. Daarnaast kan de gedetineerde uiteraard op zodanigwijze harddrugs hebben gebruikt dat geen ontwenning hoeft plaats te vinden. De ontwenningkuren in de Huizen van Bewaring duurden gemiddeld 13 dagen, met als modus (= meest voorkomende duur) 10 dagen (zie tabel 12).

TABEL 12. Duur van de ontwenning in dagen			
duur in dagen	abs.	%	cum. %
1 - 5 dagen	10	10,6	10,6
6 - 10 dagen	52	55,3	66,0
11 - 15 dagen	8	8,5	74,5
16 - 20 dagen	4	4,3	78,7
21 - 25 dagen	8	8,5	87,2
26 - 30 dagen	7	7,4	94,7
langer dan 30 dagen	5	5,3	100,0
geen ontwenning	20	-	-
ontwenning niet afgemaakt	16	-	-
niet ingevuld	84	-	-
totaal	214	100,0 %	

Gedurende de ontwenning in het H.v.B. was er volgens de opgave van de gestichtsartsen in 91 gevallen sprake van een vorm van psychische begeleiding. In 31 gevallen was de vraag naar de psychische begeleiding niet ingevuld, terwijl 92 keer werd opgegeven dat geen begeleiding had plaatsgevonden. Met betrekking tot de laatstgenoemde 123 gevallen kan niet zonder meer geconcludeerd worden dat in het geheel geen psychische begeleiding plaatsvond. De mogelijkheid bestaat dat in sommige gevallen wel een vorm van psychische begeleiding plaatsvond maar dat dit door de gestichtsarts niet als zodanig is opgevat. Van de 91 gevallen waarbij volgens de artsen wel psychisch werd begeleid werd deze begeleiding in 31 gevallen mede door een psychiater verzorgd, terwijl verder vooral verplegers en personeel van het H.v.B. zich met de harddruggebruikers bezighielden (37 gevallen). In twee gevallen kwam er, volgens de artsen, een medewerker van een hulpverleningsinstelling aan te pas. De psychiater werd ingeschakeld in de Huizen van Bewaring te Amsterdam I (50%), Arnhem (75%), Breda (100%), Jeugd-H.v.B. Den Haag (50%), Den Haag (50%) en Maastricht (5%). In de vorige paragraaf hebben we gezien dat een derde deel van de harddruggebruikers in ons onderzoek reeds onder behandeling was. Het betrof hier 58 personen. Door de medische diensten werd in totaal 31 keer contact opgenomen met de huisarts of behandelende instelling. In tien gevallen ging het hierbij om contact met de huisartsen van verslaafden die niet onder behandeling stonden. Dit betekent dat slechts in één op de drie voorkomende gevallen door de gestichtsartsen contact werd opgenomen met in-

stanties of huisartsen waarbij de verslaafden onder behandeling waren.

TABEL 13. Contact tussen gestichtsarts en behandelaar			
onder behandeling	contact opgenomen		totaal
	wel	niet	
wel	18	37	55
niet	10	125	135
totaal	28	162	190 ^{x)}

x) In 24 gevallen was de vraag naar de behandeling en/of de vraag naar het opnemen van contact niet ingevuld.

In 20 gevallen werd volgens de mededeling van de artsen de behandeling voortgezet. Dit impliceert dat in 38 gevallen de eerdere behandeling werd gewijzigd of stopgezet. Dit laatste kan niet exact worden vastgesteld omdat het registratieformulier geen mogelijkheid aan de gestichtsartsen bood om mede te delen dat zij in het geheel niet behandelden. Duidelijk is evenwel dat in de Huizen van Bewaring de behandelingsprogramma's van de verslaafden lang niet altijd worden voortgezet.

In paragraaf 6 hebben wij gezien dat van degenen die voor de insluiting onder behandeling waren 59% behandeld werd met behulp van methadon (vervangende drugsmethode), 28% drugvrij was met gebruik van farmaca en 13% drugvrij zonder gebruik van farmaca. In de Huizen van Bewaring zijn deze percentages als volgt: 18, 38 en 44. In tabel 13 hebben wij de gegevens over het type behandeling dat de gebruiker kreeg voor de insluiting geplaatst tegenover de gegevens over zijn behandeling in het Huis van Bewaring.

TABEL 14. Type behandeling vóór en na opname in het Huis van Bewaring

vóór de insluiting	In het H.v.B.			totaal
	drugvrij zonder farmaca	drugvrij met farmaca	methadon	
niet behandeld	56	53	18	127
drugvrij zonder F.	5	-	-	5
drugvrij met F.	1	10	-	11
methadon	8	6	9	23
totaal	70	69	27	166

x) voor 'methadon' te lezen: vervangende drugmethode.

We zien uit tabel 14 dat 18 van de 127 gebruikers (14%) die voor hun insluiting in het geheel niet werden behandeld in het Huis van Bewaring met de vervangende drugmethode werden behandeld. Hiertegenover staat dat van degenen die in de vrije maatschappij een therapie volgens de vervangende drugmethode hebben ondergaan 60% in het Huis van Bewaring niet met methadon werd behandeld (14 van de 23).

Of men in het Huis van Bewaring al dan niet aan een methadontherapie wordt onderworpen, blijkt dus slechts in geringe mate afhankelijk te zijn van de soort therapie die men voor de insluiting ondergaat. De factor die hiervoor bepalend is, lijkt veeleer gelegen te zijn in de persoon van de gestichtsarts die verbonden is aan de inrichting waarin men wordt gehuisvest (zie tabel 15). De vervangende drugmethode blijkt uitsluitend te worden toegepast in de Huizen van Bewaring te Haarlem en Amsterdam (H.v.B. I).

TABEL 15. Type behandeling naar inrichting (H.v.B)				
Inrichting	Type behandeling			totaal
	drugvrij zonder farmaca	drugvrij met far- maca	vervangende drugmethode	
Amsterdam I	3	3	12	18
Amsterdam II	16	6	2	24
Arnhem	5	9	-	14
Assen	2	-	-	2
Breda	2	1	-	3
Den Haag, Jeugd	11	5	-	16
Den Haag	5	7	-	12
Haarlem II	3	3	14	20
Haarlem I	1	7	7	15
Leeuwarden	22	2	-	24
Maastricht	11	6	-	17
Rotterdam	5	22	-	27
Utrecht	-	5	-	5
totaal	86	76	35	197

Vijftig gedetineerde harddruggebruikers waren volgens de gestichtsarten bij hun ontslag gemotiveerd om met het (hard)-druggebruik te stoppen. Dit houdt in dat 23% van de gebruikers te kennen heeft gegeven dat zij met het gebruik wilden stoppen. In 94 gevallen werd deze vraag echter niet ingevuld. Laten wij deze buiten beschouwing, dan was 42% tot stoppen geneigd. Slechts in 5 gevallen werd een druggebruiker bij ontslag doorverwezen naar een hulpverleningsinstelling. Aangezien op de sluitingsdatum van de registratie nog 34 personen aanwezig waren, en er van de overigen slechts 80 in de maatschappij terugkeerden, betekent dit dat 6% van de uit het Huis van Bewaring ontslagen harddruggebruikers werd doorverwezen naar een hulpverleningsinstelling.

8. SAMENVATTING

Gedurende de registratieperiode van drie maanden werden er in de Huizen van Bewaring 258 harddruggebruikers ingesloten. Dit betekent op jaarbasis ruim duizend insluitingen. Sommige verslaafden worden in de loop van een jaar waarschijnlijk meerdere keren ingesloten. Men kan dus niet zonder meer concluderen dat de penitentiaire inrichtingen in een jaar tijd met ruim duizend verschillende harddruggebruikers te maken hebben. Hier staat evenwel tegenover dat volgens de justitiële diensten van de politiecorpsen in de grote steden slechts ongeveer één derde gedeelte van alle harddruggebruikers die op de politiebureau's worden ingesloten doorgaat naar de Huizen van Bewaring. Op basis van dit laatste gegeven komen wij tot de schatting dat er in Nederland ten minste drieduizend harddruggebruikers zijn die misdrijven plegen. Aangezien niet alle criminele verslaafden jaarlijks door de politie worden gearresteerd, gaat het hier om een minimum-schatting.

Het overgrote deel van de harddruggebruikers in de Huizen van Bewaring gebruikt heroïne. Het demografische profiel van de gedetineerde harddruggebruiker ziet er als volgt uit: mannelijk, ongehuwd, leeftijd omstreeks 25 jaar, geboren in de Randstad of in Suriname (30%), en woonachtig in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag of Haarlem.

In 1977 verbleven er ± 13.000 gedetineerden in de Huizen van Bewaring. Aangezien de verslaafde gedetineerden gemiddeld langer in het Huis van Bewaring verblijven dan de niet-verslaafden betekent een cijfer van ± 1000 insluitingen dat per Huis van Bewaring gemiddeld ruim 10% van de gedetineerdenbevolking in 1977 uit harddruggebruikers bestond. In sommige Huizen van Bewaring ligt dit percentage gedurende bepaalde delen van het jaar aanzienlijk hoger. De gemiddelde verblijfsduur van de harddruggebruikers bedraagt 70 dagen. Dertig procent van de harddruggebruikers wordt na het ontslag uit het Huis van Bewaring overgebracht naar een gevangenis. Ruim de helft van de ontslagenen keert terug in de vrije maatschappij.

De harddruggebruikers in de Huizen van Bewaring hebben gemiddeld reeds tien eerdere veroordelingen of septs voor misdrijven achter de rug. Ruim een derde deel was reeds voor zijn achttiende jaar meermalen met de justitie in aanraking geweest. Het betreft hier dus waarschijnlijk harddruggebruikers met een zogenaamd "kinderbeschermingsverleden". Deze groep zal veelal reeds begonnen zijn met het plegen van misdrijven voordat zij aan het gebruik van heroïne verslaafd raakten. Dat de criminaliteit van harddruggebruikers

lang niet altijd volledig aan de verslaving mag worden toegeschreven, blijkt ook uit het gegeven dat 25 % reeds voor 1972 met de justitie in aanraking was geweest in verband met vermogenscriminaliteit. Deze gebruikers pleegden kennelijk al vermogensdelicten voordat zij aan de heroïne verslaafd raakten. De resocialisatie van deze groep verslaafde criminelen is waarschijnlijk nog aanzienlijk problematischer dan de resocialisatie van verslaafden die uitsluitend onder de dwang van hun verslaving tot criminaliteit zijn gekomen.

De medische begeleiding van de verslaafden tijdens de ontwenning en/of de verdere medische behandeling verschilt aanzienlijk per Huis van Bewaring. In drie van de negentien Huizen van Bewaring wordt regelmatig de methode van de vervangende drugs toegepast (d.w.z. methadon verstrekt).

Iets minder dan een derde deel van de ingesloten harddruggebruikers was reeds onder behandeling van een hulpverleningsinstelling of huisarts.

De medische zorg in het Huis van Bewaring lijkt niet altijd optimaal aan te sluiten bij de behandeling die de verslaafde voor zijn insluiting onderging. Met degenen die voor de lopende behandeling verantwoordelijk waren, werd slechts in een minderheid van de gevallen contact opgenomen. Met name de methadon-onderhoudsprogramma's werden in het Huis van Bewaring niet zelden stopgezet.

Bij hun ontslag uit het Huis van Bewaring gaf 23% van de harddruggebruikers te kennen dat zij de intentie hadden om in de toekomst geen harddrugs meer te gebruiken. Van 33% van de harddruggebruikers werd door de gestichtsartsen aangenomen dat zij deze intentie niet hadden, terwijl dit bij de overige 44% onduidelijk was.

<p><u>Persoonsgegevens</u> naam en voorname gelacht burgelijke staat</p>	<p>man/vrouw ongehuwd/ghuwd/ghuwd geweest/ konkubinaat/andere, nl. ....</p>	<p>geboortedatum geboorteland en -plaats nationaliteit</p>	<p>Nederlandse/..... woonplaats datum van inlating datum van keuringsoeprek herkomst vrije meentchappij/po- litiebureau/andere in- richting, nl. ....</p>
<p><u>Drugregistratie</u> Hoe werd bekend dat hij drugs gebruikt? uit: ☐ medische dossiers ☐ mededeling politie ☐ eigen waarneming ☐ anamnese-formulier ☐ anders, nl. ....</p>		<p>Stond hij ingeschreven bij een bureau voor drugvervalsafden? ☐ neen ☐ ja, nl. ....</p> <p>Was hij reeds onder behandeling voor druggebruik? ☐ neen ☐ ja, bij wie: ☐ huisarts ☐ instelling, nl. .... ☐ anders, nl. ....</p>	
<p><u>Behandelingsgegevens</u> Ward door u kontakt opgenomen met de huisarts/instelling? ☐ neen ☐ ja</p> <p>Met welk doel werd kontakt opgenomen met de huisarts c.q. instelling? En wat was het resultaat ervan? .....</p> <p>Aan welk type behandeling werd hij door de huisarts/instelling onderworpen? ☐ niet onder behandeling onder behandeling, nl. ☐ drugvrij zonder farmaca ☐ drugvrij met farmaca ☐ vervangende drugmethode(methadon) ☐ onderhoudingstherapie(heroine)</p> <p>Ward de eventueel gestarte behandeling door u gekontinueerd? ☐ nog niet eerder behandeld ☐ neen ☐ ja</p> <p>Indien de behandeling niet werd gekontinueerd, waarom gebeurde dit dan niet? ....</p>		<p>Aan welk type behandeling werd hij door u onderworpen? ☐ drugvrij met farmaca ☐ drugvrij zonder farmaca ☐ vervangende drugmethode(methadon)</p> <p>Warden er farmaca toegediend tijdens de ontwenningakuur? ☐ geen farmaca ☐ wel farmaca, nl. ....</p> <p>Was er sprake van lichamelijke complicaties tijdens de ontwenningakuur? ☐ neen ☐ ja, waaruit bestonden deze? .....</p> <p>Na hoeveel dagen werd de ontwenningakuur beëindigd? na .... dagen werd niet beëindigd, vanwege: ☐ overplaatsing patiënt ☐ schorsing voorl. hechtenis ☐ beëindiging voorl. hechtenis ☐ anders, nl. ....</p>	

<p>Werd hij psychisch begeleid tijdens de ontwenningkuur? ☐ neen ☐ ja</p> <p>Indien er sprake is van een psychische begeleiding gedurende de ontwenningkuur, gaarne de korte inhoud ervan? Door welke persoon/personen werd de patiënt begeleid? Hoe lang? Hoe vaak? .....</p> <p>Deden er zich psychisch complicaties voor tijdens of na de ontwenningkuur? ☐ neen ☐ ja</p> <p>Indien er zich psychisch complicaties voordeden, waaruit bestonden deze? .....</p> <p>Was de patiënt gemotiveerd om met het gebruik van hard-drugs te stoppen? ☐ neen, waarom niet? ..... ☐ ja, waarom wel? .....</p>	<p>Wanneer werd verdachte ontlasten uit betreffende inschikking? .....</p> <p>Wat was de reden van het ontlasten? ☐ opheffing voorl. hechtens ☐ schorsing voorl. hechtens ☐ overplaatsing andere H.V.B. ☐ overplaatsing naar gevangenis ☐ andere, nl. ....</p> <p>Werd hij bij het ontlasten doorverwezen? ☐ neen ☐ ja, nl. naar .....</p> <p>Opmerkingen: .....</p>
<p>Repre. 177/286</p>	